

Ignacijeva duhovnost za 21. stoljeće

Ivan Macan*

Isusovci po čitavom svijetu obilježavaju godinu trostrukog jubileja: 31. srpnja prije četrsto i pedeset godina umro je u Rimu osnivač Družbe Isusove Ignacije iz Loyole, a u travnju se navršilo točno petsto godina od rođenja dvojice njegovih prvih drugova i suutemeljitelja reda: Franje Ksaverskoga (7. travnja) i Petra Fabera (13. travnja). Ti jubileji nisu dakako samo prigoda za slavlje, nego puno više poticaj za razmišljanje. Veliki ljudi iz prošlosti, a osobito sveci, uvijek su nam izazov i poziv da razmotrimo njihov život, njihove ideale, njihova ostvarenja; da sami sebe potaknemo da u svom životu i u svom vremenu ostvarujemo iste ideale: evanđelje Isusa Krista. Razumljivo je pitati se: možemo li se mi, pola tisućljeća kasnije, ravnati onim smjernicama kojih su se ti ljudi u svoje vrijeme držali?

Svršetkom 20. stoljeća dogodile su se mnoge promjene u svijetu na političkom, društvenom, tehničkom i mnogim drugim područjima života. Kroz nekoliko je godina gotovo pola milijarde ljudi promijenilo političke režime i dokrajčilo jedan neuspjeli pokušaj društvenog uređenja, zasnovan na marksističkoj ideologiji koja se mnogima silom nametala. Počelo je vrijeme prijelaza iz jednog shvaćanja i načina života u neki drugi, novi, nepoznati, a ipak željeni. Tako su i mnoge prijašnje tzv. komunističke zemlje, a među njima i Hrvatska, dobile novi atribut: »tranzicijske«. Za stotine tisuća, za milijune ljudi to je značilo put u nesigurnost, pa se opet, kao nekad u Izraelu nakon izlaska iz Egipta, javila težnja, nostalgija za onim starijim, sigurnim, makar i stiješnjim okvirom života.

Nešto slično događalo se i svršetkom 15. stoljeća kad se rodio Ignacije Lojolski. Godina njegova rođenja gotovo se poklapa s godinom otkrića Amerike, Novoga svijeta, koje je u mnogome promijenilo način života ovoga Starog svijeta, Europe, a time i Katoličke crkve, koja je u to vrijeme na Zapadu još bila jedinstvena. Slijedila su desetljeća i stoljeća racionalizma, liberalizma, pozitivizma pod plaštem »humanizma«, što je uzrokovalo najprije raskid i raskol u Crkvi, a zatim i ono što danas osjećamo i nazivamo sekularizmom. Nekadašnji se piramidalni poredak, »ordo«, kojem je na vrhu stajao Bog, a u podnožju vjerni puk, potpuno raspao. Sve je to dovelo do toga da je Europa danas učinila »tranziciju« od kršćanskog načina doživljavanja i tumačenja čovjeka i njegova smisla do tzv. »laičkog« shvaćanja u kojem se kršćanstvo, pa i sam Bog, brišu iz javnog života i javnih dokumenata.

U slično duhovno ozračje 16. stoljeća ulazi Ignacije sa svojih desetak sumišljenika i suputnika i želi, ne vratiti povijest i zbivanje unatrag, nego ispravljati krivo postavljene skretnice koje su određivale smjer zbivanja, a kojim je i on sam najprije išao. Poučen od Duha Božjega ustanovljuje školu nove duhovnosti, školu razlučivanja, prepoznavanja dobrih i zlih duhova koji ravnaju ljudskim umovima. To je razlučivanje on sam najprije dugo i mučno uvježbavao, a onda učio druge oko sebe: najprije svoje kolege na studiju, a zatim i sve koji su u sebi osjetili potrebu za dobrim. Tako su se rodile *duhovne* vježbe. Neće on odbacivati novine koje su se počele javljati, ali će jako isticati da su to samo *sredstva* koja valja prihvaćati ili odbacivati na temelju kriterija koliko nas vode k Bogu ili nas od njega odvraćaju. Ignacije nije želio nijedno sredstvo apsolutizirati, slijepo ga se držati. Zato neki

* Prof. dr. sc. Ivan Macan, Filozofski fakultet Družbe Isusove, Zagreb.

njegovu duhovnost označuju kao »mistiku puta«. To je duhovnost snažne povezanosti s Bogom, ali i intenzivnog života na zemlji. Već od Ignacijevih vremena ta se duhovnost držala načela: *biti kontemplativan u akciji i nalaziti Boga u svim stvarima*. Ne vidim da su ta načela išta izgubila na svojoj modernosti, te su zasigurno primjenjiva i u duhovnom životu našeg vremena, u danima naše tranzicije u društvenom i crkvenom životu.

Sam je Ignacije svoju duhovnost zasnivao na dva intenzivna duhovna doživljaja, duhovnim »vizijama« o kojima je govorio u autobiografiji, za koju je želio da ima znakovit naslov: »Hodočasnik«. To je vizija što ju je ubrzo nakon svoga obraćenja imao blizu katalonske Manrese uz potok Cardoner i ona u kapelici La Storta na putu u Rim, gdje se želio potpuno dati na raspolaganje Kristovu namjesniku — papi. Te su dvije vizije utemeljile njegovu »mistiku jedinstva« i »mistiku služenja« — dubokog jedinstva s Bogom, u kojem se svijet gleda »novim očima«, i predanog služenja ljudima za njihovo duhovno spasenje. To dvoje je svoj izričaj našlo i u prvoj formuli novoga reda što ga je odobrio papa Pavao III: *Svatko tko u našoj Družbi, koju želimo da bude označena Isusovim imenom, želi vojevati za Boga pod zastavom križa i služiti samo Gospodinu i njegovoj zaručnici Crkvi, na raspolaganje Rimskog Prvosvećenika, Kristova namjesnika na zemlji (...), neka bude duboko uvjeren da je dio zajednice ustanovljene s posebnim ciljem da se brine osobito za obranu i širenje vjere i za napredak duša u životu i kršćanskom nauku*. Isusovci, okupljeni na 32. Generalnoj kongregaciji (vrhovno zakonodavno tijelo Reda) 1974, razmišljajući o tome što znači biti »isusovac danas«, izjavili su: »Znači vojevati pod zastavom križa u najvećoj bici našega vremena: u bici najprije za vjeru, ali i u bici za pravdu koja je u njoj uključena.«

Držim da te dvije sastavnice ignacijevske i isusovačke duhovnosti, sjedinjenje s Bogom u nasljedovanju Krista, zgusnuto u misli *Boga tražiti u svim stvarima*, i služenje ljudima u obrani vjere i promicanju pravde, mogu potpuno odgovoriti potrebama današnjega vremena. Pa kao što je ta duhovnost Franju Ksaverskoga za »obranu vjere« ponijela do Indije, Japana i Kine, a Petra Fabera prema Njemačkoj gdje je eksplodirala protestantska reformacija, tako ona može i nas danas uputiti u sekularizirani i laicizirani svijet. Ignacijeva duhovnost potiče danas u prvom redu isusovce, a preko njih sve kršćane, da budu djelatnici mira i pravde, promicatelji solidarnosti, osobito među najsiromašnijima i onima koje je svijet gurnuo na sam rub egzistencije. Traženje »veće slave Božje« ne dopušta isusovcu i kršćaninu da na putu evangelizacije zastane, nego mora uvijek ići dalje, tražeći i upotrebljavajući nova sredstva, nastojeći da se unaprijedi kultura nadahnutu evanđeoskim vrijednostima, pokazujući da je Evandjelje kvasac za kulturu modernog čovječanstva. Zato je i Sveti otac Benedikt XVI, obraćajući se isusovcima na blagdan B. D. Marije, Majke Družbe Isusove (22. travnja 2006), istakao naše »kulturalno zalaganje na području teologije i filozofije, na kojem je Družba Isusova bila tradicionalno prisutna, kao i u dijalogu s modernom kulturom, koja, ako se s jedne strane hvali čudesnim napretkom na znanstvenom polju, ostaje teško obilježena pozitivističkim i materijalističkim scijentizmom«.

Slaveći ove jubileje, i mi, isusovci u Hrvatskoj, želimo da oni ispune svoju svrhu i pridonese duhovnoj obnovi i Družbe Isusove i cijele Crkve, svega naroda Božjega, te pripomognu pravoj »tranziciji« od svijeta k Bogu.